

leeftijd **65**

opleiding **has Dronten**

carrière **consulentschap rundveehouderij Utrecht,**

SAP-begeleider bij NRS, sinds 1986 hoofdinspecteur,

later tevens hoofd stamboek

burgerlijke staat **gehuwd met Ada**

kinderen **twee zoons**

Koeienliefhebber met oog voor economie

Na ruim dertig jaar neemt Arie Hamoen afscheid als hoofdinspecteur van het rundveestamboek. Hij zag zowel de koe als de rol van de inspecteur in al die jaren veranderen. De visie van Hamoen veranderde echter niet. 'Exterieur moet altijd in dienst staan van de economie.'

TEKST JAAP VAN DER KNAAP

Het is een week na de vijftiende NRM. Toch start een interview met Arie Hamoen over zijn afscheid als hoofdinspecteur nog met het napraten over de nationale keuring. Hij beschrijft uitbundig keuringskampioenes, haalt anekdotes aan en prijst de grote belangstelling en de sfeer. 'Het blijft buitenlandse bezoekers iedere keer weer verbazen met hoeveel enthousiasme, emotie en grote aantallen bezoekers we onze nationale keuring beleven. Dat is echt uniek in de wereld.' Arie Hamoen kan het weten; in zijn ruim dertig jaar lange carrière als hoofdinspecteur voor het holsteinstamboek bezocht hij talloze keuringen wereldwijd. 'In Nederland hebben we er altijd naar gestreefd om keuringen laagdrempelig te houden. Keuringen zijn sociale evenementen, daar moet iedereen aan mee kunnen doen en daar moeten koeien winnen die iedereen zou willen melken. Als iemand nu zegt dat de algemeen kampioene Ella 158 een koe is die niet in de huidige stallen past, dan heeft die niet goed op zitten letten. Ella is niet te groot, is volledig in balans en was onbetwist de beste zwartbonte op de NRM.'

Exterieur in dienst van economie

Niet dat er na afloop van de vijftien NRM-edities – Hamoen was bij alle edities actief betrokken – nooit discussie is geweest over kampioenen. 'Nederland is qua type koe van ver gekomen. Bij die verandering van het exterieur van de koe hoort nu eenmaal discussie', zo stelt Hamoen nuchter vast. Hij startte in 1975 bij de landbouwvoorlichting, met als specialisme veeverbetering,

en vervolgde in 1983 zijn loopbaan bij het toenmalige NRS. In 1986 werd hij hoofdinspecteur. De opmars van de holsteinisering bij zwartbont was toen al een feit, maar bij roodbont woedde de discussie over het gewenste type koe nog volop. Arie omschrijft het als een boeiende periode, waarin hij regelmatig presentaties gaf over de visie op het fokdoel. 'Mijn verhaal is eigenlijk al die jaren nooit veranderd. Ook toen al vertelde ik dat het exterieur altijd in dienst moest staan van de economie.' In de jaren tachtig maakte de Nederlandse fokkerij een inhaalslag qua productieaanleg. Daardoor werd de koe niet alleen melktypischer en groter, maar ook smaller. 'De fh-koe was eind jaren zeventig gemiddeld 131 centimeter groot, de uiers kwamen te dicht bij de grond. Bij een productieverhoging hoort een grotere en melktypische koe', zo schetst Hamoen de situatie. Vanaf het moment dat het genetisch met de melkdrang goed zat, volgde de wens naar meer gezonde koeien die langer mee konden gaan. Daar hoorde ook een ander type, een bredere koe, bij. 'Door constant met de veehouders het fokdoel te blijven evalueren en bij te sturen, kom je steeds dicht bij de optimale koe. Ik ben koeienliefhebber, maar houd ook van economie. Daarom heb ik het altijd leuk gevonden om aan de hand van analyses uit te leggen met welk type koe je het meeste geld kunt verdienen.'

Als voorbeeld noemt hij het kenmerk kruisligging. 'Een koe met een vlakker kruis heeft ruimte voor een hogere achterruier. Maar uit de dataverzameling en -analyse blijkt dat koeien met

‘Niemand mag twijfelen aan de **kwaliteit en borging van cijfers**’

een iets hellend kruis veel gemakkelijker afkalven. Functionaliteit in de bouw van de koe moet altijd bovenaan staan.’

Harmonisatie voor hogere correlatie

Arie Hamoen wordt dit jaar 66 jaar en neemt daarom deze zomer afscheid van het hoofdinspecteurschap. In deze functie stuurde hij een team van ongeveer twintig inspecteurs aan, maar was hij ook verantwoordelijk voor de stamboekregistratie. Ook internationaal spande hij zich in en was hij onder meer veertien jaar lang voorzitter van de harmonisatiecommissie van de World Holstein Friesian Federation (WHFF). ‘In 1986 zijn we samen met Engeland en Duitsland gestart om koeien op dezelfde manier te beoordelen. Daarmee konden we de internationale exterieurfokwaarden van stieren veel beter omrekenen.’ Steeds meer landen sloten zich aan en inmiddels beoordelen dertig landen achttien onderbalkkenmerken op dezelfde manier. ‘Elk land heeft zijn eigen productiemethode en daar past een bepaald type koe bij. Het gaat erom dat iedereen de stand

van beenwerk of de achterspeenplaatsing op dezelfde manier beoordeelt. De correlaties van fokwaarden tussen landen zijn enorm verbeterd. Voor sommige exterieurfokwaarden zijn deze zelfs hoger dan voor productiefokwaarden.’

Inspecteur wordt adviseur

Hamoen zag in zijn carrière de functie van inspecteur veranderen. ‘Een bedrijfsinspecteur heeft een meer adviserende rol gekregen. Hij of zij helpt de veehouder bedrijfsblindheid te voorkomen en benoemt koesignalen’, vertelt Hamoen. ‘Als een inspecteur koeien inschrijft met matig beengebruik en dat lijkt voor een belangrijk deel te wijten aan de gladde roostervloer, dan hoort hij dat de veehouder te melden. Het bezoek van de inspecteur moet de veehouder als een meerwaarde ervaren.’ Voorop blijft dat de inspecteur objectief data blijft verzamelen die gebruikt worden voor het berekenen van fokwaarden. ‘Dat monitoren we via maandelijkse terugkoppeling met de inspecteurs, maar controle vindt ook plaats via Interbull. Als onze cijfers sterk afwijken van andere landen en de correlaties afnemen, dan horen we dat meteen. En zo hoort het ook, niemand mag twijfelen aan de borging en de kwaliteit van de cijfers.’ In Nederland en Vlaanderen laat 40 procent van de mpr-deelnemers de koeien inschrijven. Dat is nu kostendekkend, maar het blijft een uitdaging om dat zo te houden. ‘Iedereen onderschrijft het belang van het verzamelen van data. Zeker in het genootijdperk is dat belangrijk. Maar als een steeds kleiner

Adrion van Beek: ‘Tacticus, koersvast en betrokken’

‘Het zegt iets over Arie dat hij ruim dertig jaar lang een van de moeilijkste banen van de veeverbetering had. Arie is enorm tactisch. Hij heeft bij veel ontwikkelingen, bijvoorbeeld de verschillende inzichten tussen commerciële veehouders en de keuringsliefhebbers over het type van de koe, altijd koers gehouden. Maar hij zorgde er ook voor dat iedereen

zich in de gemaakte keuzes kon vinden.’ Adrion van Beek is inmiddels melkveehouder in Breda, maar startte zijn carrière als stamboekinspecteur in het team van Hamoen. ‘De kracht van Arie was dat hij altijd achter zijn mensen stond. Hij viel nooit mensen af achter hun rug om. Wel kon hij scherp op je reageren in een groep mensen waar je zelf bij

stond. Hij mag graag prikkelen, maar hij roddelt nooit’, aldus Van Beek. ‘Arie is stellig, maar toonde enorme betrokkenheid als dat op persoonlijk vlak nodig was. Hij zorgde er wel voor dat hij zelf geen onderwerp van discussie was. Als je vijanden maakt, lukt het ook niet om deze baan zo lang vol te houden.’

deel van de veehouders voor deze dataverzameling zorgt en de kosten daarvan betaalt, zullen er andere manieren verzonnen moeten worden.’ Hamoen doelt op robotdata. ‘Uit recent onderzoek weten we dat uierbalans en speenplaatsing nauwkeurig gemeten kunnen worden door de robot. Daar liggen kansen. We zullen creatief moeten blijven nadenken over hoe je het huidige systeem van dataverzameling in de benen kunt houden.’

Grote druk bij landenteam EK

In de keuringsring houdt Arie niet van opsmuk. Zeker op lokale keuringen ziet hij liever geen toplijnen, glimmende uiers of uitgeschoren ribben. ‘Natuurlijk moet je koeien voorbereiden. Maar als je koeien met een beetje normaal boerenverstand voorbrengt in de ring, dan kan iedereen mee blijven doen.’

Grote druk, als bij een echte bondscoach, ondervond hij bij deelname aan de landencompetitie bij het EK. ‘Als stamboek wil je een fokdoel presenteren dat bij je land past. Dan kun je ook inschatten dat op een keuring waar het showelement belangrijk is, voor zo’n groep koeien de middenmoot het hoogst haalbare is. Bij zo’n eindresultaat weet je dat er kritiek komt. Daar kan ik tegen, maar als het persoonlijk wordt, dan is dat nooit leuk.’ Honderden koeien kregen mede door Hamoen de excellent-status. Welke de mooiste was? Hamoen schiet in de lach en laat zijn gedachten de vrije loop gaan. ‘Iedere fraaie koe moet je zien in de tijd waarin ze leefde. Zo was in de jaren tachtig Stylistdochter Koepon Hillie een voorbeeldkoe. In de jaren negentig was dat Sonni, de Louisdochter van de familie Blickman. Ook de Italiaanse Fulvia maakte tijdens de landenwedstrijd op de NRM veel indruk. Bij roodbont had je Irma 17 van de familie Sleutels en later de Sabina’s van de familie Schrijver.’ Hamoen noemt ook de Wageningen Retortillo Pukkoeien van de familie Koreveaar en Geertje 289 en Wilhelmina 358 van Teus van Dijk als aansprekende voorbeelden. ‘Als je dit rijtje zo benoemt, dan heb ik in de afgelopen dertig jaar toch wel heel veel fraaie koeien excellent mogen maken.’

Gabriel Blanco del Campo: ‘Promotor van functionaliteit’

‘Er is in de wereld geen enkele persoon die meer weet over de ontwikkeling van de holsteinkoe in de afgelopen dertig jaar dan Arie Hamoen.’ De Spaanse hoofdinspecteur Gabriel Blanco del Campo prijst de kennis van Arie Hamoen, die hij voor het eerst ontmoette in 1990 in het Italiaanse Cremona. Daar startte een jarenlange samenwerking

in een commissie die de harmonisatie van bedrijfsinspectie wereldwijd nastreefde. ‘Arie wist de commissieleden altijd, aan de hand van genetische studies, praktijkdata en zijn eigen persoonlijkheid, te overtuigen van het nut van deze harmonisatie. Zeker in de beginjaren waren er veel verschillende ideeën over het ideale type holsteinkoe.

‘Met zoveel hoofdinspecteurs en experts in één commissie werd er vaak flink gediscussieerd over onderwerpen als hoogtemaat, melktype, botkwaliteit en beengebbruik. Arie was daarin altijd heel rechtlijnig: functionaliteit heeft altijd de prioriteit. Dat maakte hem tot iemand van wie je wist wat zijn standpunt was. Daarvoor verdient hij veel waardering.’